

میراث

با تأکید بر کتاب‌های چاپ سنگی گنجینه رضوی انجام شد

واکاوی مضمون وطن در ادبیات مکتبخانه‌ای

نشست علمی «واکاوی مضمون‌وطن در ادبیات مکتبخانه‌ای یا تأکید بر کتاب‌های چاپ‌سنگی گنجینه‌رضوی» در کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی برگزار شد.

به گزارش آستان‌نیوز، این نشست شنبه ۱۹ اردیبهشت ۱۴۰۵، به مناسبت گرامیداشت «روز اسناد ملی و میراث مکتوب» و به یاد آموزگاران و دانش‌آموزان شهیدمدرسه شجره‌طیبه‌میناب، با حضور جمعی از مدیران و کارشناسان سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی و استادان و محققان علاقه‌مند در تالار اندیشه کتابخانه مرکزی این آستان مقدس برپا شد.

رمضان علی ایزانلو، مدیر مخطوطات آستان قدس رضوی در ابتدای این نشست، بیان کرد: در حال حاضر ۵۹ هزار کتاب چاپ سنگی در کتابخانه این آستان مقدس وجود دارد.

وی با اشاره به تنوع موضوعی آثار خطی و چاپ سنگی موجود در گنجینه‌رضوی، بر ضرورت ایجاد پیوند میان آثار این گنجینه و مسائل اجتماعی روز، لزوم کشف این منابع متناسب با علایق و سلایق گوناگون و نیازهای جامعه و همچنین استخراج محتواهایی از این گنجینه کم‌نظیر در قالب‌های مختلف توسط متخصصان تأکید کرد.

ایزانلو با بیان اینکه ادبیات غنی ایران، هویت ملی و دینی ماست، ابراز امیدواری کرد بتوان با بهره‌گیری بیشتر از ظرفیت گنجینه‌رضوی برای تقویت هویت قشر کودک و نوجوان جامعه، قدم‌های ارزشمندی برداشت.

تاریخچه ادبیات کودک و نوجوان

در ادامه، مهدی فردوسی مشهدی، منتقد و پژوهشگر ادبیات کودک و نوجوان، گفت: آنچه به آن ادبیات کودک و نوجوان گفته می‌شود، از حدود ۴۰۰ سال پیش آغاز شده است؛ در واقع از اواخر قرن ۱۶ و اوایل قرن ۱۷ میلادی، ژانری در حوزه ادبیات به نام ادبیات کودک در دنیا متولد شد.

وی افزود: در ایران نیز از حدود ۱۳۰ سال پیش، از دوره قاجار به‌ویژه با وقوع جنبش مشروطه، نوع خاصی از ادبیات، برای مخاطبان کودک و نوجوان پدید آمد.

این سخنران نشست تصریح کرد: همچنین در دوره قاجار، مجموعه‌ای از متون برای خواندن کودکان در مکتبخانه‌ها با عنوان «بچه‌خوانی» پیدا شد. امروزه به این ترکیب برساخته قاجاری، ادبیات کودک و نوجوان گفته می‌شود.

وی گفت: در حقیقت بچه‌خوانی عنوانی است درباره مجموعه ادبیات کودک و نوجوان در قالب کتاب‌های مصور کودکان در دوره قاجار که در قالب چاپ‌سنگی به کار می‌رود.

مقصود از بچه‌خوانی، داستان‌هایی برای مطالعه کودکان بود که امروز آن‌ها را با عنوان «کتاب کودک» یا «کتاب‌های کودکان» و به تعبیر عام‌تر، «ادبیات کودک و نوجوان» می‌شناسند.

فردوسی مشهدی ادامه داد: نخستین فهرست کتاب‌های بچه‌خوانی دربردارنده ۲۷ عنوان کتاب در قالب «فهرست حاج‌موسی تاجر تهرانی» به پیوسته کتاب گنجینه‌نشاط و مندرج در روزنامه «دولت علیه ایران» معرفی شده‌است.

وی با اشاره به اینکه این فهرست نام ۳۲۰ کتاب فارسی و ۱۴ کتاب عربی را در پنج گروه می‌گنجاند که کتاب‌های بچه‌خوانی یکی از آن‌هاست، بیان کرد: این کتاب‌ها، متون خواندنی در مکتبخانه‌های دوره قاجار است که هر مکتب‌داری به ذوق و علاقه خودش، محتوای آن‌ها را به کودکان منتقل می‌کرده است. این پژوهشگر اضافه کرد: مجموعه کتاب‌های بچه‌خوانی در دو فهرست شامل ۹ عنوان دسته‌بندی می‌شود. بر پایه فهرست کتاب ادبیات مکتبخانه‌ای ایران، این فهرست ۷۰ عنوان رادر این زمینه دربردارد که برخی از آثار شهیر بچه‌خوانی همچون حکایت خسرو دیوزاد، بختیارنامه، سلیم جوهری، قصه موسی، خاله قزورباغه، خاله سوسکه، خروس و روباه و مجموعه طنزهایی نظیر لطائف و ظرائف یا حکایات ملانصرالدین در این فهرست نیست.

وی ادامه داد: از دید محتوایی، این دست از آثار؛ قالب‌های داستان‌های بلند و کوتاه منثور یا منظوم تمثیلی، اندرزهای اخلاقی یا ادبیات عاشقانه، عرفانی، آموزشی و محتوای دینی یا نوحه‌مرثیه‌یا فکاهی را در بر دارند. در واقع، این آثار بخشی از متون آموزشی کودکان به شمار می‌رود که در گذر زمان، متغیر و متحول شده‌است.

فردوسی مشهدی تصریح کرد: حدود ۸۰ درصد آثار در حوزه بچه‌خوانی نیز در کتابخانه مرکزی و سایر کتابخانه‌های وابسته به آستان قدس رضوی، قابل شناسایی است.

افراد اثرگذار در حوزه ادبیات کودک و نوجوان قاجار

این پژوهشگر ادبیات کودک و نوجوان گفت: تأسیس دارالفنون در سال ۱۳۳۰ شمسی در تحول کیفی آثار حوزه کودک و نوجوان کشور بسیار اثرگذار بوده‌است.

همزمان با این واقعه، افرادی نیز تأسیس مدارس و تألیف کتاب‌های درسی در کشور را پیگیری کردند.

وی افزود: از جمله این افراد می‌توان فتحعلی آخوندزاده، جمال‌الدین اسدآبادی، عبدالرحیم طایبوف، حسن تبریزی معروف به میرزا حسن رشیده، محمدیوسف مازندرانی معروف به مفتاح‌الملک و عباس اقبال آشتیانی را نام برد.

فردوسی مشهدی با توضیحی درباره تفاوت کتاب تصویری با کتاب مصور، عنوان کرد: محمدعلی مظفری، محمد شریف قزوینی و ابراهیم‌بن‌احمدصنیع السلطنه از پدیدآورندگان آثار مکتبخانه‌ای در آن دوران نیز سه کتاب با عنوان یکسان اخلاق مصور تألیف کرده‌اند. این آثار دربردارنده داستان‌های اندرزی همراه با تصویرهایی در شرح محتوای مکتوب بود.

به تأکید کرد: وطن در طول تاریخ مکتوب فارسی و در ادبیات فارسی به معنای زادبوم جغرافیایی، خاستگاه مملکتی، ملیت دینی و ملیت فرهنگی به کار رفته‌است.

وی با اشاره به وجود هر سه کتاب اخلاق مصور در کتابخانه آستان قدس رضوی، بخشی از کتاب اخلاق مصور درباره وطن اثر مرحوم مظفری را در نشست برای حاضران خواند.

این منتقد و پژوهشگر همچنین با اشاره به تفاوت‌های معنایی مفاهیم میهن، وطن، کشور، ملیت، قومیت، ایران، مملکت، میهن پرستی و میهن‌دوستی، به توضیح درباره تطورات معنای وطن در ادب فارسی و تحلیل این سروده کودکانه پرداخت.

من «تلفنچی» بارگاه سلطانم

محمد حسین مروج کاشانی | شاید برای شما هم اتفاق افتاده باشد که تا به حال یک یا چندین مرتبه با شماره تلفن مرکز مخابرات یا همان تلفنخانه حرم مطهر امام رضا(ع) تماس گرفته و پس از گفت‌وگو با اپراتورها (کارورها یا تلفنچی‌ها) به دنبال برقراری ارتباط تلفنی با یکی از دفاتر، بخش‌ها، واحدها یا اداره‌ای از مجموعه اداره‌های حرم مطهر رضوی بوده باشید. شاید هم دلتان یک‌هوایی هوای حرم مطهر امام رئوف(ع) را کرده و گوشی تلفن ثابت یا همراه را برداشته و شماره تلفنخانه حرم مطهر حضرت سلطان دل‌ها، امام رضا(ع) را گرفته و از اپراتورهای مستقر در مرکز مخابرات حرم مطهر خواسته باشید شما را به فضای روضه منوره بارگاه مقدس رضوی مرتبط کرده تا با امام هشتم(ع) راز و نیاز و درددل کنید. هر چند امام ضامن و تامن(ع) و همه حضرات معصومین(ع)، به اذن و اراده الهی، امام و پیشوای دل‌ها و آگاه به راز و نیاز قلب‌ها بوده و از همه چیز و از همه خواسته‌ها مطلع هستند و نیازی به تماس تلفنی نیست، اما مردم دوست دارند مطابق یک سنت و رسم قدیمی از طریق تلفن (ثابت یا همراه) به فضای روضه منوره و ضریح مطهر رضوی مرتبط شده و با درددل کردن با امام مهربان خود، به لطف حضرت شمس الشوس(ع) آرام گیرند. به همین بهانه و در ادامه، بخش‌هایی از گفت‌وگوی صمیمانه خبرنگار روزنامه قدم با «مهدی صفدری نژاد»، پنجاه ساله، دارای مدرک کارشناسی و یکی از اپراتورهای مرکز مخابرات حرم مطهر رضوی را دنبال کنید. وی ۲۶ سال سابقه خدمت در آستان قدس رضوی را داشته و حدود ۱۰ سال است که در تلفنخانه بارگاه مطهر امام هشتم(ع) خدمت می‌کند.

■ در ابتدا بفرمایید چطور شد که سر و کار شما به تلفنخانه یا همان مرکز مخابرات حرم مطهر رضوی افتاد؟

من پس از شرکت در آزمون استخدامی آستان قدس رضوی و پس از سپری شدن مراحل گزینش، مصاحبه و سایر مراحل اداری، در سال ۱۳۷۸ شمسی در این نهاد مقدس استخدام شدم. در واحدها و بخش‌های مختلفی مانند اداره انتظامات، بخش آگاهی حرم مطهر و… خدمت کردم و با توجه به سوابق و آشنایی من با مباحث برق و الکترونیک و همچنین علاقه خودم و به پیشنهاد یکی از مسئولان وقت مرکز مخابرات حرم مطهر رضوی از حدود ۱۰ سال پیش به بخش تلفنخانه بارگاه مطهر امام هشتم(ع) منتقل شدم.

■ پیش از اینکه به این مرکز منتقل شوید تصورتان از تلفنخانه و مرکز مخابرات حرم مطهر چه بود و اکنون چه تصویری دارید؟

پیش‌تر تصور من این بود که تلفنخانه یا مرکز مخابرات حرم مطهر هم مانند دیگر مراکز مشابه در سایر اداره‌های خارج از آستان قدس، محلی است که چند نفر نشسته‌اند و جواب تلفن‌های ارباب رجوع برای برقراری ارتباط با دفاتر و واحدهای اداری حرم مطهرا می‌دهند. هر چند که این تصور در جای خودش درست است، اما با کار کردن در این مرکز و مواجه شدن با

گفت‌وگوی قدس با یکی از اپراتورهای مرکز مخابرات حرم مطهر رضوی

من «تلفنچی» بارگاه سلطانم

معنوی بیشتری با این شماره در دلم برقرار می‌کنم. هر وقت آن را برای زائران وصل می‌کنم همان لحظه انگار دل و روح و روان خودم هم با این شماره به ضریح مطهر امام هشتم(ع) وصل می‌شود.

■ از خاطرات تلفنی حرم مطهر امام رضا(ع) برایمان بگویید.

اینجا هر لحظه‌اش سرشار از خاطرات است. همین که حضرت امام رضا(ع) از روی لطف و عنایتشان به ما اجازه داده‌اند در تلفنخانه حضرتی و در حرم مطهرشان خدمت کنیم، یکی از بهترین خاطرات و لحظات بابرکت عمرمان به حساب می‌آید. اگر حمر بل خودستایی و غلو و مبالغه نشود، من و همکارانم، تلفنچی قطعه‌ای از بهشت هستیم. شاید باورتان نشود به برکت امام رضا(ع) و اینکه ما نوکر و غلام امام هشتم(ع) هستیم، بسیاری از زائران در پشت تلفن خاطرات، سخنان و مطالب متعددی برای ما تعریف می‌کنند که ما وظیفه شرعی و اخلاقی داریم که آنچه به ما می‌گویند را به رسم امانت نزد خود نگه داریم. ان‌شاءالله خدا و امام رضا(ع) کمکمان کنند که درست انجام وظیفه کنیم. یکی از خاطرات من مربوط به حدود یک ماه پیش است که زائری از یکی از بیمارستان‌های جنوب کشور (فکر کنم استان کرمان بود) در ساعت ۵:۳۰ صبح تماس گرفته و با حالت خاصی گفته بود: «... من از پشت در اتاق عمل جراحی بیمارستان با شما تماس می‌گیرم. می‌خواهند قفسه سینه فرزند سه‌روزه‌ام را با تیغ جراحی بشکافند. لطفاً از حضرت رضا(ع) بخواهید که فرزندم را شفا عنایت کنند...». پس از قطع شدن مکالمه او، من که لایق نیستم اما از ته دل برایش دعا کردم. شاید باورتان نشود، حدود ۱۰دقیقه گریه می‌کردم و از امام هشتم(ع) درخواست می‌کردم که احترام مقام مادر بزرگوارشان حضرت زهرا(س) این طفل مریض را شفا عنایت کنند. آن لحظه احساسم این بود که انگار دارند قفسه سینه فرزند خودم را در اتاق عمل جراحی بیمارستان می‌شکافند.

خاطره دیگری که هم اکنون یادم آمد مربوط به چند ماه گذشته است. روزی زائری پیش از اذان ظهر با تلفنخانه حرم مطهر تماس گرفت و در حال گریه و شیون آن قدر صدایش نامفهوم بود که نمی‌توانست درست و صحیح کلمات و جملات را بگوید. من چیزی از حرف‌هایش متوجه نشدم ولی از روی حالت گریه و زاری او فهمیدم که می‌خواهد با امام رضا(ع) سخن بگوید و درددل کند. بلافاصله او را به شماره تلفن فضای اطراف ضریح مطهر در روضه منوره (۴۸۸۸۸) وصل کردم. پس از حدود ۱۵ تا ۲۰دقیقه دوباره همان شماره تلفن روی صفحه نمایشگر دستگاه تلفن مرکزی افتاد و این بار یک بانویی که بسیار آرام و شمرده شده صحبت می‌کرد، به من گفت: ما درجان، خدا خیرت دهد، مرا به کجا وصل کرده بودی؟ به محض صحبت با امام هشتم(ع) آرام شدم و اکنون حالم خیلی خوب است. من در جوابش گفتم ما فقط انجام وظیفه می‌کنیم. این خود امام رضا(ع) هستند که به دل‌ها نگاه کرده و آن‌ها را آرام می‌کنند. از این بانو خواستم برای من و همکارانم دعا کند.

مناسبت‌های خاص و ویژه در طول سال و ازدحام تعداد تماس‌های زائران، متفاوت است. من به نوبه خودم هر وقت زائر یا مخاطبی با این مرکز تماس می‌گیرد و تقاضای وصل شدن به فضای اطراف ضریح مطهر در روضه منوره امام هشتم(ع) را دارد، ابتدا به امام رضا(ع) متوسل می‌شوم و برایش دعا می‌کنم و سپس با زبان ساده از محضر امام رئوف(ع) تقاضا می‌کنم در صورت البته همه اعتقاد داریم عامل اصلی و همه‌کاره در این ارتباط، وجود مقدس امام هشتم(ع) بوده و ما فقط یک رابط ناچیز در این ارتباط معنوی و دلی هستیم. منبع فیض و رابط اصلی در این ارتباط معنوی، ساحت مقدس حضرت ابوالحسن الرضا(ع) است.

■ چگونه شماره تلفن‌های واحدها و مجموعه‌های حرم مطهر یادتان می‌ماند، به کدام شماره تلفن حرم منور بیشتر علاقه دارید؟

۶۰ تا ۷۰ درصد از شماره‌های پرکاربرد که بیشتر مورد پرسش زائران و مخاطبان قرار دارد را من و همکارانم از حفظ هستیم. مانند شماره ارتباط با فضای روضه منوره اطراف ضریح مطهر حضرت رضا(ع) (۴۸۸۸۸)، پاسخ به پرسش‌های شرعی و دینی (۳۲۰۲۰)، مرکز امور خادمین آستان قدس رضوی (۳۳۶۰)، امور مربوط به مراسم عقد ازدواج جوانان در حرم مطهر (۹۰۸۰)، نذورات حرم (۳۳۷۶)، کتابخانه و موزه (۲۴۹۲)، مشاوره (۳۴۵۲)، مرکز ارتباطات ملی و مردمی آستان قدس (۱۳۸) و... اما بعضی از تلفن‌ها را از روی فهرست رایانه نگاه می‌کنیم مانند شماره‌های مربوط به اداره‌های مختلف آستان قدس رضوی، معاونت املاک و اراضی آستان قدس رضوی و... در میان شماره تلفن‌های حرم مطهر به شماره تلفن ارتباط با فضای روضه منوره اطراف ضریح مطهر(۴۸۸۸۸) خیلی علاقه دارم و ارتباط

تماس‌ها و درخواست‌های مردم و زائران، اکنون تصور من این است که تلفنخانه حرم مطهر رضوی، مرکزی اداری و دلی است. بعضی‌ها با اداره و بخش‌های مختلف حرم مطهر کار سازمانی و اداری دارند، اما خیلی‌ها و اگر نگوییم همه مردم، با حرم قدسی امام رضا(ع) کار دلی و قلبی دارند. اینجا مرکزی برای برقراری تماس دل‌ها با امام دل‌هاست. خیلی از افراد که با تلفنخانه حرم مطهر تماس می‌گیرند بلافاصله می‌گویند: «...گوشی را به سمت ضریح مطهر امام رضا(ع) بگیرید، می‌خواهم با امام هشتم(ع) صحبت کنم...». به تعبیر دیگر تلفنخانه حرم مطهر یک تفاوت اساسی با مراکز تلفنی مشابه دیگر دارد؛ اینجا مرکزی است که دل‌ها به آن رنگ می‌زنند، اینجا مرکز تماس قلب‌ها برای برقراری ارتباط با سلطان مهربان همه قلوب، امام رضا(ع) است. شاید باورتان نشود من پیش‌تر و حتی همین الان که در تلفنخانه حرم مطهر خدمت می‌کنم هر وقت دلم می‌گیرد یا تلفن روضه منوره و اطراف ضریح مطهر حضرت رضا(ع) از طریق تلفنخانه حرم منور مرتبط می‌شوم و با امام مهربانی‌ها درددل می‌کنم.

■ مقداری از کارتان و اینکه روزی چند ساعت کار می‌کنید و از حس و حالتان در پاسخ به تماس‌های مردم برایمان بگویید.

تلفنخانه و مرکز مخابرات حرم مطهر رضوی، مرکزی شبانه‌روزی و ۲۴ساعته است. من و همکارانم در این مرکز به صورت شیفت اداری تعریف شده، یعنی ۱۲ساعته کار می‌کنیم. یک هفته روزکار و یک هفته شب‌کار هستیم. هر اپراتور (تلفنچی یا کارور) این مرکز، براساس موقعیت زمانی و مناسبت‌های خاص و ویژه در طول سال مانند دهه کرامت، دهه پایانی ماه صفر، ایام عید نوروز و لحظه تحویل سال نو، شب‌های قدر، اعیاد و مناسبت‌های مذهبی و... در هر شیفت کاری ۱۲ساعته، به طور میانگین ۱۵۰ تا ۳۰۰ تماس تلفنی را پاسخ می‌دهد که میزان و تعداد آن با توجه به

رواق زیارت

یاد و نام شهدا در حرم منور امام رضا(ع) طنین‌انداز شد

تشریف ۲۰۰ نفر از خانواده‌های شهدای جنگ رمضان به حرم مطهر رضوی

همزمان با روز زیارتی امام رضا(ع)، مراسم معنوی «پای حرف شهدا» با هدف تکریم ۲۰۰ نفر از خانواده‌های شهدای جنگ تحمیلی رمضان در حرم مطهر رضوی برگزار شد.
به گزارش آستان‌نیوز، رواق دارالهدایه حرم مطهر رضوی پیش از ظهر ۲۱ اردیبهشت حال و هوایی متفاوت داشت، جایی که جمعی از خانواده‌های شهدای جنگ تحمیلی رمضان گرد هم آمدند تا در مراسم «پای حرف شهدا» بار دیگر با یاد عزیزان آسمانشان دل تازه کنند. این مراسم همزمان با روز زیارتی امام رضا(ع) و بنا بر روایتی سالروز شهادت آن حضرت برگزار شد، روزی که عطر معنویت و یاد شهدا در فضای قدسی حرم مطهر بیش از همیشه احساس می‌شد.

مادران و پدران شهدا، همسران و فرزندانشان با چشمانی پر از خاطره و دل‌هایی سرشار از عشق در کنار یکدیگر نشستند. سکوت معنوی رواق، گاه با زمزمه صلوات و گاه با اشک‌هایی که بی‌اختیار بر گونه‌ها می‌نشست، بافکت می‌شد؛ اشک‌هایی از دلتنگی که آمیخته با افتخار بود.
در این مراسم حجت‌الاسلام والمسلمین عباس فرازی‌نیا، مدیر ارتباطات حوزوی و امور فرهنگی حوزه تولیت آستان قدس رضوی، اظهار کرد: خانواده‌های معظم شهدا چشم و چراغ ملت هستند و تکریم و پاسداشت آنان همواره مورد تأکید رهبر کبیر انقلاب اسلامی نیز بوده است.

پیوند حرفه و معنویت در مسیر مامایی

روایت یک ماما که از اصفهان برای نوکری امام رضا علیه‌السلام راهی مشهد می‌شود

به مناسبت «روز ماما» به سراغ بانویی رفتیم که از اصفهان به دارالشفای امام رضا(ع) در مشهد می‌آید تا به کارش، رنگ و بویی امام‌رضایی بدهد.

به گزارش آستان‌نیوز، بعضی مسیرها را یک شغل آغاز می‌شوند و به یک دلدادگی می‌رسند؛ زهرا غلامی هم مامااست و هم خدامیابر حرم منور رضوی و مسیر زندگی او سال‌هاست با دوواژه تولد و خدمت گره خورده‌است.

برای زهرا غلامی، مامایی فقط همراهی با تولد نوزادان نیست؛ او این حرفه را مسیری آمیخته با عشق، معنویت و خدمت می‌داند، مسیری که از بیمارستان در اصفهان آغاز می‌شود و به دارالشفای حرم مطهر رضوی در مشهد می‌رسد. زهرا غلامی با لهجه شیرین اصفهانی سخن می‌گوید و خاطرات شنیدنی بسیاری دارد. به گرمی سلام مرا پاسخ می‌دهد و می‌گوید: هر بار که تولد نوزادی را می‌بینم بیش از هر چیز عظمت خلقت الهی را به یاد می‌آورم. اولحظه نخستین زایمان در اتاق عمل را با شگفتی به یاد داردم و می‌گويد هنوز آن لحظه شگفت‌انگیز را فراموش نکرده‌است.

به گفته او، زایمان شبیه یک معجزه است و فرایند تولد نوزاد، عظمت خداوند را به انسان یاد آوری می‌کند. غلامی معتقد است مسیر مامایی برای او تنها یک شغل نیست؛ بلکه راهی آمیخته با معنویت و خدمت است.

او می‌افزاید: عنایت امام رضا(ع) را در زندگی و مسیر حرفه‌ای خودم احساس کرده‌ام. خدمت در مسیر خدامیاری و حضور در حرم منور امام رضا(ع) برایم لطفی ویژه بوده‌است. هر بار که به مشهد می‌آیم و در دارالشفای حرم مطهر رضوی فعالیت می‌کنم، احساس می‌کنم در گوشه‌ای از حرم قدسی، مشغول